

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи миллии
Тоҷикистон, профессор
Насриддинзода Э.С.

« 2 » 04 2024 с.

ХУЛОСАИ ДОНИШГОҶИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

Диссертатсияи Тағоймуродзода Санифа Тағоймурод дар мавзуи «**Ономастикаи «Таърихи Систон»**» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.01. – Забони тоҷикӣ) дар кафедраи таърихи забон ва типологияи факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба анҷом расидааст.

Тағоймуродзода Санифа Тағоймурод соли 1996 ихтисоси забон ва адабиёти тоҷикӣ факултети филологияи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакиро бо дипломи аъло хатм кардааст. Солҳои 1996-2009 ба ҳайси омӯзгори забон ва адабиёти тоҷикӣ муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №50-и ноҳияи Ҳамадонӣ фаъолият кардааст. Аз соли 2009 то соли 2021 ба вазифаи муовини раиси ноҳияи Ҳамадонӣ фаъолият карда, солҳои 2021-2023 роҳбари дастгоҳи ноҳияи мазкурро ба уҳда дошт ва аз моҳи июни соли 2023 то ҳол ба вазифаи мудири шӯбаи маорифи ноҳияи мазкур фаъолият дорад.

Роҳбари илмии Тағоймуродзода Санифа Тағоймурод доктори илми филология, профессори кафедраи таърихи забон ва типологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон **Ҳомидов Дилмурод Рачабович** мебошад.

Мавзуи диссертатсия дар ҷаласаи Шурои олимони Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 02-уми март соли 2018, таҳти № 6 тасдиқ гардидааст.

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба диссертант Тағоймуродзода Санифа Тағоймурод 08-уми сентябри соли 2022 дар мавриди супоридани имтиҳонҳои номзадӣ маълумотнома додааст.

Аз баррасии диссертатсия чунин натиҷагирӣ карда шуд:

Диссертатсияи Тағоймуродзода Санифа Тағоймурод дар мавзуи «**Ономастикаи «Таърихи Систон»**» таҳқиқи комилу анҷомёфтаи илмист, ки дорои аҳаммияти назарӣ амалӣ ва навгонии илмӣ мебошад. Муаллиф

пажуҳиши пурдомана ва муфассали илмиро анҷом додаст, ки он дар сатҳи ҳуби илмӣ таҳия гардидааст. Рисола бо масъалагузориҳои ҷиддии илмӣ, диди тоза ва масъалагузориҳои дақиқ сурат гирифтааст. Муаллиф масоили муайяни илмиро бонизом ва дар сатҳи лозимии илмӣ ҳаллуфасл намудааст. Таҳқиқи мазкур дорои аҳаммияти муҳимми назариявӣ ва амалӣ мебошад.

Ин асар ба омӯзиши забону адабиёти форсии садаҳои IX-XI манбаи муҳим ба ҳисоб рафта, вижагиҳои сохторӣ ва маъноии маводи ономастикии асарро мавриди баррасӣ қарор дода шудааст. Дар асари мавриди таҳқиқ маводи зиёди марбут ба ономастика ба назар расидаанд, ки онҳо аз таърихи қуҳани марзу бум ва забони ноби тоҷикӣ гувоҳӣ медиҳанд. Қўшиши муаллиф дар он аст, ки ин маводро гирд овардааст ва барои таҳлили луғавӣ, маъноӣ ва дастурӣ мусоидат карда, барои пешбурди корҳои илмӣ пешниҳод мекунад.

Мавзуи диссертатсия ба доираи мавзӯ ва масъалаҳои таҳқиқие, ки дар **шиносномаи ихтисоси илмии 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.01.–Забони тоҷикӣ)** нишон дода шудаанд, комилан мувофиқат мекунад. Муҳтавои диссертатсия ва натиҷаҳои он ба мавзуи таҳқиқӣ иртиботи ноғусастанӣ дорад.

Мақсади таҳқиқ муайян кардани вижагиҳои маъноиву сохтории маводи ономастикии асар бо роҳи таҳлили луғавӣ, сохторӣ ва муқоисавӣ ва мавриди омӯзиш қарор додани маводи ономастикӣ мебошад.

Барои расидан ба ҳадафҳо муаллифи диссертатсия дар назди худ чунин **вазифаҳо** гузоштааст:

- гирдоварии маводи ономастикии асар ва дастабандии онҳо;
- мураттабсозӣ ва ба низомдарории маводи ҷамъовардашудаи ономастикӣ;
- баррасӣ ва ошкор кардани хусусиятҳои маъноиву луғавии маводи ҷамъовардашудаи ономастикии асар;
- баррасӣ ва таҳқиқи ҷиҳатҳои воҷасозии маводи гирдовардаи ономастикии асар;
- таҳқиқи хусусиятҳои маъноии анҷомаҳои ҷойномсозии асар (топоформантҳои асар);
- таҳлилу таҳқиқи қабатҳои ономастикаи асар, чун: ҷойномҳо (топонимҳо), шаҳрномҳо (астионимҳо), деҳномҳо (комонимҳо), мавзӯҳои сатҳи заминӣ (оронимҳо), обномҳо (гидронимҳо) ва амсоли инҳо;
- нишон додани ҷанбаҳои забони топоформантҳои антропонимсозу топонимсоз ва навъҳои дигари маводи ономастикии асар;
- таҳлилу баррасии маводи ономастикии асар аз нигоҳи мансубияти забонӣ, сохту маъноӣ онҳо;
- таҳлили маводи ономастикии асар аз ҷиҳати сохт ва нишон додани қолибҳои сарфии онҳо;

—таҳлили маводи ономастикии асар аз ҷиҳати мансубияти забонӣ, яъне мутаалликии онҳо ба забонҳои эронӣ (тоҷикӣ, суғдӣ, бохтарӣ ва ғ.) ва ғайриэронӣ (лотинӣ, юнонӣ, арабӣ, туркӣ-ӯзбекӣ), инчунин омехта (гибрид).

Ба сифати мавод ва ё **сарчашмаи таҳқиқ** «Таърихи Систон» ва фарҳангҳои тафсирии ба забони тоҷикӣ таҳия гардида истифода шудаанд.

Муаллифи диссертатсия дар чараёни баррасии масъалаҳои ба мавзӯи таҳқиқ рабтдошта аз асарҳои илмию назариявии олимони забоншиносии шинохтаи ватанию хориҷӣ истифода намудааст.

Асосҳои назарии таҳқиқиро осори илмӣ ва назариявии муҳаққиқони забоншиносии ватанию хориҷӣ монанди: С.Айнӣ, А.Мирзоев, Н. Маъсумӣ, К.Бартоломей, А.А.Фрейман, М. Н. Боголюбов, В.Б. Хеннинг, В. А. Лившиц, И. М. Оранский, В. С. Расторгуева, А.Хромов, Д.И.Эделман, Л.П. Борисович, С. Нафисӣ, Б. Қариб, М. Муин, Деххудо, М. Баҳор, С.Шамисо, З. Қосимӣ, Ж. Омӯзгор, А. Тафаззулӣ, А.Каримов, Д. Саймиддинов, Р.Ғаффоров, Д. Хоҷаев, М. Қосимова, О. Муҳаммадҷонзода, Н. Офаридоев, Ҷ. Алимӣ, Ш. Исмоилов, Д. Ҳомидов, Б. Тураев, Р. Шодиев ва пешгуфтори фарҳангномаҳои, ки доир ба маводи ономастикӣ бахшида шудааст, ташкил додааст.

Навгониҳои илмии таҳқиқ, пеш аз ҳама, дар он зоҳир мегардад, ки нахустинбор дар рисолаи илмӣ мазкур маводи ономастикии асари мавриди таҳқиқ қарор гирифта аз нигоҳи сохтор ва маъно ба таври ҷудогона ва системавӣ таҳлилу баррасӣ мегардад. Маводи гирдовардашударо таҳлили сохторӣ ва маъноӣ намуда, ҷиҳату вижагиҳои онҳо дар асоси таҳлили лингвистӣ муайян карда мешаванд. Дар навбати худ маводи ономастикии асар ба чандин зергурӯҳҳо: топонимҳо ва бахшҳои он (астионимҳо, полионимҳо ва комониму зоонимҳо), антропонимҳо ва қисматҳои он (лақабу номи мустаору зербахшҳои он) тасниф гардида, ҳар яки он зергурӯҳҳо дорои маводи зарурибуда мавриди таҳлили забонӣ қарор мегиранд.

Диссертатсияи номзодии Тағоймуродзода Санифа Тағоймурод аз чанд ҷиҳат аҳаммияти вижа дошта, аҳаммияти назариявӣ амалиаш дар он зоҳир мегардад, ки тавсияҳои амалии онро метавон барои таҳияи китобҳои дарсии таърихи забони тоҷикӣ, ономастикаи таърихӣ ва ҷуғрофияи таърихӣ муосир, инчунин, дар мураттабсозии фарҳангу луғатномаҳои топонимӣ ва антропонимӣ метавон корбурд намуд.

Муҳтавои таҳқиқ ва мундариҷаи асосии диссертатсияи Тағоймуродзода Санифа Тағоймурод дар 7 мақолаи муаллиф, ки аз миёни онҳо 6 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 1 мақола дар маҷмаи маърузаю гузоришҳои конференсияҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ нашр шудаанд, инъикос ёфта,

теъдод ва мухтавои онҳо ба талаботи таълиф ва таҳияи автореферат ва диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм мувофиқ мебошад.

Мақолаҳои банаширрасида ба мавзуи таҳқиқ иртиботи бевосита дошта, мухтавои асосии диссертатсия ва авторефератро инъикос менамоянд. Рӯйхати мақолаҳои нашрнамудаи муҳаққиқ чунин аст:

I. Таълифоти муаллиф дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон:

[1-М].**Тағаймуродзода С.Т.** Исмиҳои хоси сода ва сохта дар «Таърихи Систон» // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – Д., 2018. – № 8.–С. 73-77.

[2-М].**Тағаймуродзода С. Т.** Исмиҳои хоси мураккаб дар «Таърихи Систон» // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – Душанбе, 2020. – № 2. – С. 95-100.

[3-М].**Тағаймуродзода С.Т.** Баррасии вижагиҳои нахвӣи исмиҳои хос дар «Таърихи Систон» // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.–Д., 2021.– № 2. – С. 78-88.

[4-М].**Тағаймуродзода С.Т.** Астиномӣҳо дар «Таърихи Систон»//Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.–Душанбе, 2023. – № 5. – С127-135.

[5-М].**Тағаймуродзода С.Т.** Корбурди комонимӣҳои «Таърихи Систон» // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.–Душанбе, 2023. – № 5. – С127-135.

[6-М].**Тағаймуродзода С.Т., Ҳомидов Д.** Номвожаҳои «Таърихи Систон» ва мансубияти забони онҳо// Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – Д., 2024. – №45. – С.12- 18.

II. Мақолаҳои муаллиф дар маҷмуаҳо ва нашрияҳои дигари илмӣ:

[7-М].**Тағаймуродзода С.Т.** Баррасии забони комонимӣҳои «Таърихи Систон» [Матн] / С.Т. Тағаймуродзода// Маводи конференсияи ҷумҳуриявӣ илмӣ-назариявӣ таҳти унвони “Масъалаҳои мубрами луғатшиносии тоҷик: мушкилот ва дурнамо” (22-уми декабри соли 2023) // Забон –ҳастии миллат.– Душанбе, 2023. – № 5.– С.283-289.

[8-М].**Тағаймуродзода С.Т.** Онимӣҳои «Таърихи Систон» ва мансубияти забони онҳо [Матн]/С.Т.Тағаймуродзода//Маводи конференсияи байналмилалӣ илмӣ-назариявӣ таҳти унвони “Мақтаби сиёсии Пешвои миллат” (16-17-уми майи соли 2024) // Мақтаби сиёсии Пешвои миллат (маҷмуаи мақолаҳои илмӣ) . – Кӯлоб, 2024. – № 4.– С. 446-456.

Мавзуи таҳқиқшаванда ба самти таҳқиқи илмӣ кафедраи таърихи забон ва типологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон робитаи бевосита дорад.

Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ аз он иборат аст, ки дар заминаи омӯзишу таҳлили асарҳои назариявии донишмандони ватанию хориҷӣ асосҳои назариявӣю амалии мавзӯи таҳқиқи диссертатсиониро мушаххас намуда, маводи осори таҳқиқшавандаро дар заминаи усулҳои муосири забоншиносӣ баррасӣ намудааст.

Кафедраи таърихи забон ва типологияи ДМТ диссертатсияи унвонҷӯ Тағоймуродзода Санифа Тағоймуродро дар мавзӯи «**Ономастикаи «Таърихи Систон»** кори анҷомёфтаи илмӣ ва муҳим меҳисобад, ки дар сатҳи хуби илмию таҳқиқӣ таълиф шуда, ба талаботи корҳои илмӣ-таҳқиқӣ ҷавобгӯст. Дар ин замина, диссертатсияи мазкур ба зинаҳои баъдӣ ва ҷимоя аз рӯйи ихтисоси 10.02.00.–Забоншиносӣ (10.02.01.– Забони тоҷикӣ) барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ тавсия мешавад.

Хулоса дар ҷаласаи муштаракӣ кафедраи таърихи забон ва типология қабул гардид.

Дар ҷаласа иштирок дошт: 14 нафар.

Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» – 14 нафар, «зид» – нест, «бетараф» – нест. Қарори №15 аз 28.06.2024.

Мудири кафедраи
таърихи забон ва типологияи
ДМТ, н.и.ф.

Камолзода Х.М.

Имзои Х. М. Камолзодаро тасдиқ мекунам.

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Тавқиев Э.Ш.

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17.
Телефон: (+992-37) 221-62-25; факс: 227-15-10.
E-mail: info@tnu.tj